

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibus Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1612

27 Aliae quaedam quaestiones de ludo soluu[n]t[ur].

urn:nbn:de:hbz:466:1-14014

seruum conuenit, vt seruus sua opera, industria, & labore certam lucri portionem quotidie suo Domino reddat, & reliquum sibi retineat, tunc seruus reliquum potest ludo exponere. Terrio, quando Dominus seruo concedit certam pecuniam in singulos dies, vt ex ea se alat, ac sustentet, & seruus parce viuendo abique hoc, quod detrimentum vllum afferat Domino in labore, & ministerio debito, aliquid sibi retinet: iure potest illud ludo exponere; quia tacita subest Domini voluntas, vt illud sibi seruus acquirat. extra hos casus, qui ludit cum seruo, tenetur restituere Domino, quicquam in eo ludo lucrifecerit, quia quicquid seruus acquirit, vel habet, ad Dominum eius pertinet.

Quæres: Quid si is qui lucrifecit, dubius sit, an seruus ius habuerit illud exponendi ludo? Respondetur si dubius sit, inquirere debet, an seruus illud iure poterit ludo exponere: quod si non inquit, aut facta inquisitione, nihilominus tamen semper est dubius, tenetur restituere, quia in hoc casu melior est conditio Domini, quam cum seruo ludentis.

Deinde quæres, An in casibus, in quibus seruus, vt diximus, potest iure aliquid ludo exponere, si lucri fecerit ludendo, licite sibi lucrum retineat, an vero teneatur illud Domino reddere? Ratio dubitandi est, quia seruus non sibi, sed Domino acquirit ex iure communi civili. Respondetur, licite sibi retinere, quod lucrifecerit, sicut diximus supra de filiofamilias, qui ludendo aliquid lucratur; in hoc enim tacita videtur subesse Domini voluntas, vt seruus in his casibus lucrum ex ludo partum sibi retineat: dummodo nihil surripiat ad ludum ex Domini pecunijs.

Decimo quaeritur, An qui ludit cum femina coniugata, possit sibi retinere lucrum ex ludo partum? Respondetur posse in sequentibus casibus. Primo, si vxor aliqua bona habet propria, quorum administratio ad ipsam pertinet. Secundo, quando ea voluntate mariti aliquas pecunias habeat, vt eas pro libito expendat. Tertio, quando maritus aliqua vxori concedit, vt ornatus, & comptius sese induat, & re ipsa ex his aliquid subtrahit. Quarto, quando maritus scienter permittit, vt vxor aliquid pecunie ludo exponat. Quinto, quando vxor habet administrationem bonorum, vel in totum, vel ex parte. Sexto, quando vxor ludit, ac perdit ludendo eo more, quo ceteræ coniugatæ feminae suæ conditionis ludere consueverunt.

Vndecimo quaeritur, An qui ludit cum viro coniugato, debeat restituere vxori, vel familie lucrum ex ludo partum? Respondetur hic multa considerari debere: Primo, etiamsi vit coniugatus ludendo prodige, peccet tamquam bonorum prodigus dissipator, & tamquam detrimentum inferens filiis: non tamen restituere tenetur lucrum filiis, is, qui per ludum, illud acquisiuit; quia non est in hoc peccatum iniustitiæ contra filios commissum. Nam ludus, vt diximus, est veluti quidam contractus, in quo vterque collusor, tam lucrifacere, quam perdere potest. Vnde, sicut vit coniugatus casu ludendo perdidit, sic etiam casu lucrifacere potuit: & collusor sicut casu lucrifecit; ita etiam casu perdere potuit. Quare sicut pater iniustitiam filiis non infert, si bona quæ habet, negotiationi exponat, in qua casu ea perdit; quia etiam potuit lucrari; sic etiam non facit contra iniustitiam filiis debitam, si bona quæ habet, ludo exponat, & in eo perdat. Item pater est legitimus administrator bonorum suorum: potest igitur ea negotiationi, & ludo exponere; & potest alteri titulo oneroso dare. Nihilominus tamen si pater plus nimio ludo sit deditus, & longe plus quam par sit, ex suis bonis perdat, possunt filij iudicis officium implorare, vt pater in officio contineatur, & ne ipsi detrimentum patiantur.

Secundo, quantum ad id, quod pertinet ad vxorem, videndum est, an vxor habeat dotem, arthas, & bona paraphernalia; quorum proprietates, & dominium sit ipsius vxoris, licet administratio ad maritum pertineat, aut habeat

hypothecam in bonis mariti ad securitatem suorum bonorum. Item videndum est, an maritus præter ea, quæ ludendo perdidit, habeat etiam alia bona, quibus possit satisfacere vxori quantum ad dotem, arthas & paraphernalia bona: nam si vera habeat, tunc is, qui in ludo lucrifecerit, non tenetur restituere vxori: sed ipse maritus debet restituere ex suis bonis damnum vxoris in dote, arthas, & bonis paraphernalibus. Ratio est; quia ludus, vt iam sepe diximus, est quidam contractus, in quo sicut collusor lucrifecit, potuit perdere, & satis est, vt maritus durante matrimonio, legitimam administrationem prædictorum bonorum habeat. Si tamen maritus nulla alia bona habeat, quibus possit satisfacere damno vxoris in dote, arthas, & bonis paraphernalibus, & cæteris, pro quorum securitate habeat hypothecam in bonis mariti: tunc is, qui in ludo lucrifecit aliquid ex istis bonis, licet non teneatur vxori restituere (quia potuit maritus ea ludo exponere) habet tamen vxori ius implorandi officium iudicis; vt ad collusore extorqueatur huiusmodi bona, siue à quoque detineantur; præsertim si maritus ea ludo perdidit in fraudem vxoris.

Tertio, quantum ad lucra, quæ vtrique coniugi solent esse statuti provinciarum, vel loci communia durante matrimonio, dicendum est: Si maritus ea ludo perdit, collusor nihil tenetur restituere vxori: quia similitum bonorum mariti solent habere administrationem. Deinde id quod ludo perdit maritus ex istis bonis, non est alienatum gratuita donatione, sed titulo oneroso; sicut si maritus huiusmodi lucra negotiatione exponeret, in qua perdidit, ita tamen, vt alioqui posset lucrifacere. Item poterit vxor officium iudicis implorare; si videat maritum plus iusto ludere, & perdere, vt cogatur maritus ea, quæ perdidit ludendo ex huiusmodi lucris communibus, computare in partem sibi debitam, vt pars lucrorum debita vxori maneat salua.

Duodecimo quaeritur, An si quis ludat cum homine suorum bonorum prodigo dissipatore, possit tunc conscientia lucrum retinere? Respondetur, videndum esse an huiusmodi prodigo viro, Principis, vel iudicis officio, sit interdicta bonorum alienatio, ita vt sit irrita: & tunc is, qui cum eo ludendo acquisierit, tenetur restituere; quia alienatio fuit nulla. Si autem non est interdicta alienatio: tunc nihil tenetur restituere; quia licet prodigus ludendo prodige, peccet, non tamen committit iniustitiæ peccatum: cum dominium, & administrationem habeat suorum bonorum.

Aliæ quædam quæstiones de ludo soluantur.

CAPVT XXVII.

QUÆRAT aliquis, an ludus aleæ sit peccatum mortale, vbi ius civile commune huiusmodi lucrum prohibens fuerit vsu receptum? Item vbi statuti Principis, ciuitatis, vel loci fuerit prohibitus? Respondetur cum Nauarro, cap. 20. *nimirum*. 3. *Et sequent.* non est peccatum mortale; quia huiusmodi leges potius prohibent alicitudinem, & frequentiam ludi, quam vsum eius. Deinde cuiusmodi leges potius videntur obligationem inducere ad penam subeundam.

Secundo quaeritur, An ludus aleæ, saltem in clericis, sit peccatum mortale? Respondetur videndum esse, an sint vllæ Constitutiones synodales prohibentes clericis, ne ludant alea sub pena excommunicationis: tunc enim est peccatum mortale: non quidem ex natura obiecti, sed ex vi ipsius Constitutionis synodalis: quantum vero est ex iure Canonico communi, peccatum mortale consistit esse aleæ deseruire, hoc est, frequenter alea ludere: nam, vt diximus supra, iubentur cleri aleatores à beneficio remoueri, vel ab vsu, & exercitio ordinis sacri suspendi.

quæ

quæ pena non infligitur, nisi propter mortale peccatum. Si autem roges, An semel, bis, vel ter per annum ludere alea, sit mortale peccatum in clerico? Respondetur, quantum est ex iure communi canonico, non videri, esse mortale peccatum, si ludatur in loco secreto, & absque scandalo aliorum: nam ius commune, solum punit aleatores; quod nomen, sicut cætera nomina, verb. alia similia, vt est communis omnium opinio, significat afflictivam & frequentiam actus. Notandum, per clericum hic intelligi, vel in sacris ordinibus constitutum, vel habentem Ecclesiasticum beneficium.

Tertio quæritur, Quando ludus ratione circumstantiarum est peccatum mortale? Respondetur, si ludus sit in loco sacro, peccatum erit mortale. si fiat cum notabili scandalo aliorum, aut si notabilis fiat iniuria, vel irreuerentia loco sacro. aut etiam si notabiliter Ecclesiastica officia impediantur: non tamen si modicum ludatur, aut ludant hi, qui in loco sacro ex necessitate detinentur. Ita Syluester verbo *Ludus, quest. 2. Nauarrus, cap. 20. num. 3.*

Item ratione temporis vitiatur ludus, quando fit tempore, quo aut sacra omittuntur, quibus, quis tenetur interesse ex præcepto, aut quando officia diuina impediuntur. *Syluester, verb. Ludus, quest. 2. vers. 7.* & nota, ludum non esse opus feruile, etiam si fiat cum magno corporis exercitio, vt sit ludus pile; & consequenter etiam si ludus fiat die festo, non erit, vt opus feruile prohibitum, vt recte ait Syluest. loco proxime allato.

Tertio, vitiatur ludus ratione fraudum, quæ in eo contra iustitiam committuntur; de quibus supra iam diximus.

Quarto, ratione periculi, vel blasphemiarum contra Deum, vel Sanctos, quæ in ludis non raro admodum solent contingere.

Quarto, ratione periculi, ubi aliquis exponit bona sua cum notabili detrimento domus, vel familiarum suarum. Item ratione periculorum, quæ in quibusdam ludis solent contingere. Solent enim aliqui ludi esse periculosi, quales sunt agitationes taurorum, vel aliarum similiarum belluarum ferocium: torneamenta, & alij ludi, ex quibus, vel mortes hominum, vel pericula animarum sæpe proveniunt, *cap. 1. de torneamentis.*

Quarto quæritur, An sponsiones, quæ supra liquo euentu dubio fiunt, & quæ sunt certum ludi genus, sint licitæ? Respondetur, de huiusmodi sponsionibus, quæ ita licite dicuntur scommesse, & Hispanicæ Aquestas, dictum à nobis in *tract. de Societate, cap. 11.*

Quinto quæritur, An ludus sortium sit licitus? Respondetur ex S. Thoma, 2. 2. *quest. 95. art. 8.* Sortes esse duplices: alie sunt diuinatorie, alie consultorie, quæ sunt superstitionis genera; & ideo non sunt huius loci. Aliæ sunt diuisorie, quæ sunt certum ludi genus aliquando; & sunt præsentis negotij.

Est igitur notandum, sortes diuisorias tripliciter fieri. Primo, quando res aliqua communis diuidenda est inter plures, & sorti committitur, quæ pars sit futura huius, quæ illius. Secundo, quando res aliqua integra danda est vni, & sorti committitur, quis ex illis eam habiturus sit. Sic etiam officia, dignitates, & honores in Republica sorte aliquando conferuntur; & licitæ sunt huiusmodi sortes. Tertio, quando res aliqua, vt puta vestis ferica, vel pretiosa alia quæuis, vel vas aliquod argenteum vendendum est, & conueniunt multi, qui contribuant, ita vt omnes pretium totum tribuant, at vero quisque per se pretij partem contribuit, & ita omnes simul vnum integrum emptorem efficiunt: ac deinde sorti committitur, quis habeat rem totam illam integram; & hæc fors est ludi genus, in qua quidem sorte sunt duo contractus, vnus, quo Dominus rei rem suam vendit, & plures conuenientes, & simul contribuentes, efficiunt vnum emptorem.

Alter contractus est, quo simul plures conueniunt, ita vt

quisque pretij partem contribuat, & paciscuntur inter se, vt is, cui fors contigerit, rem consequatur, cæteris perdentibus partem pretij, quam contribuerant. Ex vtraque parte sortes istæ sunt licitæ. Nam ex parte venditionis, Dominus rei vendit rem suam iusto pretio. Solent enim constitui arbitri, qui primum rem pretio taxant: non enim Dominus rei vendit rem pretio quo vult, sed prout taxatum est prius ab arbitris. Deinde ex parte emptorum licitæ sunt eiusmodi sortes, quia singuli partem pretij contribuant: ita, vt omnes conditione sint pares: nam quisque potest perdere, & lucrifacere prout fors tulerit. Et ita si in huiusmodi sortibus nulla alia fraus committatur, nihil est iniustitiæ. Præterea in his sortibus solet dari aliqui lucri arbitris, quorum est taxare iustum pretium rei, quæ venditur. Item, & ministris, qui vel instrumenta ludoria præbeat, vel domum, vel locum, vel qui curam habeant notandi quid quisque contribuerit. Solent itidem aliqui lucri dari in vltis pauperum, vel piorum locorum.

Dubitare aliquis possit, an omnia hæc lucra, quæ dantur, debeant dari a Domino rei, qui vendit, an ab emptoribus, qui partem pretij contribuant? Respondetur primo, huiusmodi lucra licite dari, quia arbitris, vel aliis ministris dantur tamquam stipendium suorum laborum, & pauperibus, & pijs locis dantur, ob pietatem, & misericordiam. Nam Republica, vel Princeps potest hæc conditione huiusmodi sortes concedere, vt aliquid lucri detur in vltis pauperum. Deinde, id generis lucra potius soluere debent ipsi emptores, quam venditor rei, quia Dominus rei vendit rem suam iusto pretio, prout est taxatum ab arbitris, nec est, quod aliquid ex iusto pretio subtrahatur. Quare cum sortes istæ sint in bonum emptorum, sequitur, vt ipsi emptores debeant subire onus soluendi prædicta lucra: nihil enim de iuramento aliquis eorum iure patitur, cum sorte possit integram rem habere, iusti pretij tantum parte soluta, quam vna cum cæteris contribuit.

Sexto quæritur, Quando, & quomodo ludus vnus esse dicatur? Respondetur, ludum vnum dici, etiam si ludens v. g. Titius, sæpius vincat, & vincatur eandem pecuniam lucro expositam lucrificando, vel perdendo eodem loco, & tempore. Secus si denuo extraxerit nouam pecuniam alio loco, & tempore. *Bart. in l. Pomponius, §. ff. De negotij gest. §. ibi Bald.* Vnde is, qui sæpius a Magistratu deprehenditur ludens in eodem loco super eadem pecunia, punitur vna tantum pena, non pluribus. Similiter cum lex aliqua prohibet, ne quis vno ludo ludat vltra vnum aureum, debet intelligi licet dixit. Item si vnus ludat cum pluribus, non ob hoc dicitur ludus multiplicari, si ludat eodem tempore. Sicut si lex prohiberet, ne quis secum deferat vltra tres famulos, si quis deferat viginti semel, dicitur vnus tantum peccatum commisisse. Idem si lex iubeat certa pena constituta, ne vnus ad conuiuium inuitet vltra decem, si quis semel inuitet triginta, vnum tantum peccatum committit. *Bartholus, in l. inspicando, ff. De furtis.*

Septimo quæritur, An peccent mortaliter inspectores ludorum, quando ludi fiunt cum peccato mortali? De hoc Gloffa, in *Authent. de sanctis, Episcopis §. Interdicimus. §. in cap. clerici, de vn. §. honestat. cleric.* Syluester, in verb. *Ludus questio. 8. Angelus, eod. verb. numer. 6.* In hac re quidam aiunt, istiusmodi spectatores mortaliter peccare; quoniam oblectantur aspectu ludi, quod est peccatum mortale. Angelus ait, peccate mortaliter, si ex isto aspectu aliqui inducuntur efficaciter ad ludum, vel ad ludum continuandum; si vero non inducuntur aliqui, non peccate mortaliter; nisi essent tales, qui ludum ipsum tenerentur impedire; aut facile possent impedire. Idem dicendum est cum Syluestro, *verb. Curiositas, quest. 1.* eos tantum peccare, si eis complacet ludus, vt est prohibitus, aut si eis complacet aliquod peccatum mortale, quod in ludo fit. v. g. mors alicuius hominis, vt si imminet mihi probabile periculum consensus in pecca-

tum mortale, nimirum, quia aspicio homines sese vulnerrantes, aut video lasciuos, & libidinosos actus, aut audio lasciuia verba, aut, prouocantia ad libidinem, quæ sit mortale peccatum. Secus vero est, si tantum aspiciendo ludum, qui est peccatum mortale ex lege positiua, delector eo, vt tantum ludus quidam est in se. Item licet ludus sit peccatum mortale ex se, non erit mortale peccatum aspice- re, & delectari absque vilo periculo mali consensus in me: si tantum delector eo ludo, vt quid iocofum, vel quid ridiculum, aut gratum sensibus, habet in se, quoniam, tunc non delector in re gesta, sed in modo rei, qui est bo- nus in se. Raro tamen in aspectu similium rerum, maxime obscenarum, deest peccatum mortale propter hominum fragilitatem.

DE VSVRA.

DE IIS, QUÆ RA- tione usura restitui de- bent.

AGENDV M est hoc loco de Restitu-
tione rerum, quæ ex usura acquirun-
tur. Vnde tota materia de Usura est
in præsentia tractanda. Porro de Vsu-
ris agunt Iurisconsulti C. De usuris. l.
Ad hæc. §. l. Ad eos. Item de usuris
tractant Canonistæ. 14. quæst. 3. §. 4.
& extat Titulus in Decretalibus, in
Sexto, & Clementinis, & in Digestis, lib. 22. extant duo Ti-
tuli. 1. & 2. De usuris. Item de nauico faenore. Et C. lib. 4. ex-
tat titulus 32. De Usuris, & tit. 31. De nauico faenore. & lib. 7.
est titulus 54. De usuris rei iudicata. Et lib. 5. est titu. 36. De
usuris pupillaribus. Et lib. 6. titu. 46. De usuris legatorum, &
fideicommissorum. Summistæ, Angelus, Rosella, Pisana, Syl-
uester, Armilla, Caietanus, in verb. Usura. S. Thomas, 2. 2.
quæst. 78. & Caietanus ibid. Antonin. par. 2. titu. 1. à cap. 6.
vsque ad 11. Gabrielus 4. Distinct. 15. quæst. 11. Maior, eodem
lib. & distinct. quæst. 29. Sotus, lib. 6. De iustitia, quæst. 1. Me-
dina, De rebus restituen. ex usura per aliquas quæstiones. Con-
radus de contractib. tract. 2. per 37. quæstiones, & præsertim, à
quæstione 22. Adrianus in 4. De restitutione, quæstione quæ inci-
pit: Agressior casus particularis. §. Octauo dubitatio, & quæ-
stionibus sequentibus. Nauar. in Commentario de usuris super
cap. Si faenereris, 14. quæst. 3. & in Manuali, cap. 17. num. 206.
& seq. Couar. lib. 3. Varia. resol. cap. 1. Ioannes de Lignano
edidit Tractatum de Usuris. Item alium scripsit Lupus Ge-
minianus, in quatuor Commentariis diuisum.

Quid sit Usura.

CAP. I.

NOTANDVM est Primo, Usuram Græce dici *τὸ κέρδιον* à
partu, eo quod sit quidam pecunie partus, & fru-
ctus: Hebraice dicitur *Morsus*, quod sit velut qui-
dam morsus in bonis alterius. Latinis dicitur Usura ab
usu, siue lucro, quod ex mutuo acquiritur. Dicitur etiam
faenus quod sit veluti quidam pecunie faenus.

Secundo notandum, Usuram aliquando sumi latissime,
pro usu cuiuscunque rei. Sic enim dicitur lucis, & vitæ usu-

ra. Secundo late etiam pro fructu ex usu rerum prouenien-
ti ultra ipsam rem. v. g. fructus qui percipitur ex semine
mandato tertæ ultra ipsum semen, dicitur usura feminis, id
est, fructus. Tertio, pro quæstu, siue lucro, quod ex mutuo
recipitur: & hoc modo sumitur in Iure, tam ciuili, quam
canonico. Cæterum hoc modo acceptum adhuc in Iure su-
mitur dupliciter: vno modo late pro lucro, quod ex mutuo
ultra sortem nobis accrescit; sed non ex ipsa vi mutui, sed
aliunde, nimirum, vel ratione lucri cessantis, vel damni e-
mergentis; vel ratione periculi, cui mutuum exponitur; vel
ratione laboris, aut impensarum, quæ probabiliter timentur
futuræ in mutuo recuperando; vel ratione alterius con-
tractus in ipso mutuo admixti. Secundo sumitur stricte, &
proprie pro lucro, quod accipitur ex mutuo ex ipsa vi mu-
tui, & non aliunde.

Tertio notandum, Sicut furtum aliquando accipitur
pro re aliena furto sublata; aliquando pro actione, qua res
aliena surripitur: sic etiam usura aliquando accipitur pro
lucro ex mutuo acquisito; & dicitur lucrum usurarium, &
turpe: aliquando pro actione, qua ex mutuo lucrum ac-
quiritur, & dicitur peccatum usuræ.

Usura solet multis modis definiti. Sed Lupus Gemina-
nus in suo tract. de Usuris, comment. 1. §. 1. nullam definitio-
nem Usuræ probat, vt bonam. Cui videtur accedere Couar-
ruuias loco citato. Et probant; quia nulla est usuræ defini-
tio tradita per genus suum, & differentiam. Item, quia nul-
la est quæ cum definito conuertatur; cum tamen omnis bo-
na definitio conuertitur debeat cum suo definito. Item, quia à
Doctoribus non definitur ipsum Usuræ peccatum, quod est
accipio lucri ex mutuo, vi mutui, sed definitur lucrum
usurarium.

Cæterum, dicendum est, in rebus mortalibus non esse
opus, tam exactas definitiones exquirere, quæ genere con-
sentent, & differentia: satis igitur nobis est communis defi-
nitio usuræ, bene tamen intellecta. Sic enim definitur com-
muniter: Usura, est lucrum pecunia æstimabile, quæsum
ex mutuo vi mutui. Quæ definitio colligitur ex his, quæ
docent Tertullianus, Ambrosius, & Augustinus. & habetur
14. quæst. 3. §. 1. Accipitur autem in hac definitione lu-
crum, tam pro ipsa actione lucrificandi, quam pro re ipsa,
quam lucrificamus. Deinde accipitur, tam pro pecunia,
quam pro quocunque alio commodo pecunia æstimabili,
quale est munus, quod dicitur à lingua, & munus, quod di-
citur ab obsequio. Item dicitur (vi mutui) quia crimen
usuræ non erit, si vi gratitudinis, amicitie, beneuolentis,
vel charitatis, vel si ratione damni emergentis, vel lucri ces-
santis aliquid exigatur, vel quia alias erat nobis ex iustitia
debitum, vt dicemus inferius.

Quo iure sit usura prohibita.

CAPVT II.

PRIMO quæritur, An usura fuerit in lege Veteri permif-
sa Iudæis tanquam minus malum, quod aliquando in
Republica impune ad euitandum alia longe maiora, &
longe plura mala permittitur, sicut permittuntur meretri-
ces? an vero potius permiffa fuerit tanquam licita, Deo ni-
mirum, qui est Dominus omnium rerum, concedente Iu-
dæis dominium lucri, quod ex mutuo accipiebant?

In hac re certum est apud omnes, esse Iudæis inter-
dictum usuram accipere à suis fratribus, id est, Iudæis: o-
mnes enim Iudæi in sacris litteris aliquando dicuntur fra-
tres, hoc est, genus, & originem ducentes ab eodem ca-
pite: & hoc modo Iudæi, Gentes appellabant alienas, seu
alienigenas, hoc est, alterius generis, & originis. Vnde
Deuteronomij 23. aperte dicitur: [Fratri tuo non faene-
raberis.] Quare tota difficultas consistit, an auctoritate
Dei esset licitum Iudæis usuras in vniuersum accipere